

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

20 martie 2025 *

„Trimitere preliminară – Politica agricolă comună – Finanțare prin Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) – Programul național de dezvoltare rurală 2007-2013 – Măsură de dezvoltare rurală – Plăți în favoarea bunăstării animalelor – Erori de calcul – Reducere a acestor plăți de către autoritățile naționale fără a aștepta o decizie definitivă a Comisiei Europene – Incidența expirării termenului prevăzut pentru modificarea acestui program și a deciziilor Comisiei de aprobare sau de modificare a programului respectiv – Inexistența unei contradicții între o hotărâre a Curții și o hotărâre a Tribunalului Uniunii Europene – Răspunderea statului membru în cauză pentru încălcarea dreptului Uniunii”

În cauza C-116/24,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Curtea de Apel Pitești (România), prin decizia din 28 noiembrie 2023, primită de Curte la 12 februarie 2024, în procedura

Porcellino Grasso SRL

împotriva

Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale,

Agenției pentru Finanțarea Investițiilor Rurale,

Agenției de Plăți și Intervenție pentru Agricultură,

Agenției de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Vâlcea,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul A. Kumin (raportor), președinte de cameră, domnul F. Biltgen, președintele Camerei întâi, și doamna I. Ziemele, judecător,

avocat general: domnul D. Spielmann,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

* Limba de procedură: română.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Porcellino Grasso SRL, de C. S. Strățulă și O. Strățulă, avocați;
- pentru Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, de F. I. Barbu și A. Popescu, în calitate de agenți;
- pentru guvernul român, de R. Antonie, E. Gane și A. Rotăreanu, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de L. Radu Bouyon și M. Salyková, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 288, 291 și 297 TFUE, a principiului dreptului Uniunii în temeiul căruia o decizie a Comisiei Europene produce efecte juridice până la anularea sa, a articolelor 18 și 19 din Regulamentul (CE) nr. 1698/2005 al Consiliului din 20 septembrie 2005 privind sprijinul pentru dezvoltare rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) (JO 2005, L 277, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 66, p. 101), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 74/2009 al Consiliului din 19 ianuarie 2009 (JO 2009, L 30, p. 100) (denumit în continuare „Regulamentul nr. 1698/2005”), precum și a articolului 9 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 1974/2006 al Comisiei din 15 decembrie 2006 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 1698/2005 al Consiliului privind sprijinul pentru dezvoltarea rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) (JO 2006, L 368, p. 15, Ediție specială, 03/vol. 80, p. 133), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 335/2013 al Comisiei din 12 aprilie 2013 (JO 2013, L 105, p. 1) (denumit în continuare „Regulamentul nr. 1974/2006”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Porcellino Grasso SRL, pe de o parte, și Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (România), Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale (România), Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (România) și Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Vâlcea (România) (denumită în continuare „APIA Vâlcea”), pe de altă parte, în legătură cu o reducere a plăților în favoarea bunăstării animalelor.

Cadrul juridic

Regulamentul nr. 1698/2005

- 3 Articolul 18 din Regulamentul nr. 1698/2005, intitulat „Elaborare și aprobare”, prevedea:

„(1) Orice program de dezvoltare rurală este elaborat de statul membru în urma unei strânse colaborări cu partenerii prevăzuți la articolul 6.

(2) Statul membru prezintă Comisiei, pentru fiecare program de dezvoltare rurală, o propunere care conține elementele menționate la articolul 16.

(3) Comisia evaluează programele propuse în funcție de coerența acestora cu orientările strategice ale Comunității și cu planul strategic național, precum și cu prezentul regulament.

Atunci când Comisia consideră că un program de dezvoltare rurală nu corespunde orientărilor strategice ale Comunității, planului strategic național sau prezentului regulament, aceasta invită statul membru să revizuiască programul propus în consecință.

(4) Fiecare program de dezvoltare rurală este aprobat în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 90 alineatul (2)."

4 Articolul 19 din acest regulament, intitulat „Revizuire”, prevedea:

„(1) Programele de dezvoltare rurală sunt reexamineate și, după caz, adaptate de către statul membru pentru perioada rămasă după aprobarea comitetului de monitorizare. Revizuirile iau în considerare rezultatele evaluărilor și rapoartele Comisiei, în special pentru a consolida sau adapta respectarea priorităților comunitare.

(2) Comisia adoptă o decizie privind revizuirea programelor de dezvoltare rurală după ce un stat membru a făcut o cerere în acest sens, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 90 alineatul (2). Modificările care necesită o decizie de aprobare din partea Comisiei sunt definite în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 90 alineatul (2)."

5 Articolul 40 din regulamentul menționat, intitulat „Plăți în favoarea bunăstării animalelor”, prevedea:

„(1) Plățile în favoarea bunăstării animalelor prevăzute la articolul 36 litera (a) punctul (v) se acordă agricultorilor care își asumă voluntar angajamente în favoarea bunăstării animalelor.

(2) Plățile în favoarea bunăstării animalelor privesc numai angajamentele care depășesc standardele obligatorii stabilite în conformitate cu articolul 4 din Regulamentul (CE) nr. 1782/2003 [al Consiliului din 29 septembrie 2003 de stabilire a normelor comune pentru schemele de sprijin direct în cadrul politicii agricole comune și de stabilire a anumitor scheme de sprijin pentru agricultori și de modificare a Regulamentelor (CEE) nr. 2019/93, (CE) nr. 1452/2001, (CE) nr. 1453/2001, (CE) nr. 1454/2001, (CE) nr. 1868/94, (CE) nr. 1251/1999, (CE) nr. 1254/1999, (CE) nr. 1673/2000, (CEE) nr. 2358/71 și (CE) nr. 2529/2001 (JO 2003, L 270, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 49, p. 177)] și cu anexa III la regulamentul menționat, precum și celelalte cerințe obligatorii corespunzătoare stabilite în legislația națională și indicate în program.

Aceste angajamente sunt asumate, în general, pentru o perioadă de cinci-șapte ani. După caz și atunci când circumstanțele justifică acest lucru, se poate stabili o perioadă mai îndelungată în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 90 alineatul (2), pentru anumite tipuri de angajamente specifice.

(3) Plățile se acordă anual și acoperă costurile suplimentare și pierderea de venituri datorate angajamentelor asumate. După caz, acestea pot acoperi și costurile induse.

Ajutorul se limitează la quantumul maxim stabilit în anexa I."

Regulamentul nr. 1974/2006

- 6 Articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1974/2006 prevedea:

„Modificările programelor de dezvoltare rurală se împart în mai multe categorii:

- (a) revizuirile prevăzute la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul [nr. 1698/2005];
- (b) revizuirile în legătură cu procedurile de coordonare referitoare la utilizarea resurselor financiare, prevăzută la articolul 77 alineatul (3) din Regulamentul [nr. 1698/2005].
- (ba) modificările planului de finanțare referitor la implementarea articolului 70 alineatul (4b) din Regulamentul [nr. 1698/2005];
- (c) alte modificări care nu sunt prevăzute la literele (a), (b) și (ba) de la prezentul alineat.”

- 7 Potrivit articolului 9 alineatele (1)-(3) din acest regulament:

„(1) Modificările programelor de către statele membre, prevăzute la articolul 6 alineatul (1) litera (c), pot implica modificarea defalcării financiare pentru fiecare măsură în cadrul aceleiași axe, precum și modificări de altă natură decât financiară, cum ar fi introducerea de noi măsuri și tipuri de operațiuni, retragerea măsurilor și a tipurilor de operațiuni existente, modificări legate de excepția menționată la articolul 5 alineatul (6) din Regulamentul [nr. 1698/2005] sau introducerea de descrieri și informații privind măsurile care fac parte deja din program.

(2) Statele membre sunt, de asemenea, autorizate să facă modificări, astfel cum se prevede la articolul 6 alineatul (1) litera (c), prin transferul dinspre și către oricare axă, în cursul unui an calendaristic, a unei sume plafonate la 3 % din contribuția totală a FEADR la programul respectiv pentru întreaga perioadă de programare.

(3) Modificările programelor prevăzute la alineatele (1) și (2) pot fi efectuate până la 31 decembrie 2015, cu condiția ca acestea să fie notificate de către statele membre până la 31 august 2015.”

Regulamentul (UE) nr. 1306/2013

- 8 Intitulat „Cheltuielile din FEADR”, articolul 5 din Regulamentul (UE) nr. 1306/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind finanțarea, gestionarea și monitorizarea politicii agricole comune și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 352/78, (CE) nr. 165/94, (CE) nr. 2799/98, (CE) nr. 814/2000, (CE) nr. 1290/2005 și (CE) nr. 485/2008 ale Consiliului (JO 2013, L 347, p. 549, rectificare în JO 2016, L 130, p. 13), prevede:

„FEADR este implementat prin gestiune partajată între statele membre și Uniune[a Europeană]. FEADR finanțează contribuția financiară a Uniunii la programele de dezvoltare rurală implementate în conformitate cu dreptul Uniunii privind sprijinul pentru dezvoltare rurală.”

- 9 Articolul 52 din acest regulament, intitulat „Verificarea conformității”, prevede la alineatul (1):

„Atunci când constată că cheltuielile care intră sub incidența articolului 4 alineatul (1) și a articolului 5 nu au fost efectuate în conformitate cu dreptul Uniunii și, în cazul FEADR, în conformitate cu dreptul

Uniunii și cu cel național aplicabile, menționate la articolul 85 din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 [al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, precum și de stabilire a unor dispoziții generale privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1083/2006 al Consiliului (JO 2013, L 347, p. 320)], Comisia adoptă acte de punere în aplicare prin care stabilește cuantumul care se exclude de la finanțarea din partea Uniunii. [...]”

- 10 Articolul 58 din Regulamentul nr. 1306/2013, intitulat „Protejarea intereselor financiare ale Uniunii”, prevede la alineatul (1):

„În cadrul [politicii agricole comune (PAC)], statele membre adoptă toate actele cu putere de lege și actele administrative și iau orice altă măsură necesară pentru a asigura protecția eficace a intereselor financiare ale Uniunii și în special pentru:

- (a) a controla legalitatea și corectitudinea operațiunilor finanțate din [Fondul european de garantare agricolă (FEAGA) și FEADR];
- (b) a asigura combaterea eficientă a fraudelor, în special în domeniile cu un nivel de risc mai ridicat, și care să acționeze ca factor disuasiv, ținând cont de costuri și beneficii, precum și de caracterul proporțional al măsurilor;
- (c) a combate, a depista și a corecta neregulile și fraude;
- (d) a aplica sancțiuni eficace, disuasive și proporționale în conformitate cu dreptul Uniunii sau, în absența acestuia, cu dreptul intern și a iniția proceduri judiciare în acest scop, dacă este nevoie;
- (e) a recupera plățile necuvenite, plus dobânzile aferente, și a iniția proceduri judiciare în acest scop, dacă este nevoie.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 11 După adoptarea Deciziei C(2008) 3831 a Comisiei din 16 iulie 2008 de aprobare a programului de dezvoltare rurală al României pentru perioada de programare 2007-2013, acest stat membru a adoptat dispoziții pentru îmbunătățirea condițiilor de bunăstare a animalelor. La cererea statului membru menționat, prin Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529 din 25 mai 2012, Comisia a inclus în Programul național de dezvoltare rurală 2007-2013 (denumit în continuare „PNDR 2007-2013”) o măsură de ajutor sub forma unor plăți compensatorii pentru pierderile de venituri și costurile suplimentare suportate de fermierii care și-au asumat în mod voluntar implementarea unor standarde de îmbunătățire a condițiilor de bunăstare a animalelor (denumită în continuare „măsura 215”). În ceea ce privește porcii grași, se prevede printre altele, în temeiul acestei măsuri, o plată anuală de 4,90 euro pe „unitate vită mare” (UVM) cu titlu de ajutor pentru îmbunătățirea condițiilor de bunăstare a animalelor pe durata transportului (denumit în continuare „ajutorul pentru îmbunătățirea transportului”) și o plată anuală de 16,80 euro/UVM cu titlu de ajutor pentru reducerea noxelor cu 30 % față de nivelul minim obligatoriu (denumit în continuare „ajutorul pentru reducerea noxelor”).

- 12 La 13 august 2012, Porcellino Grasso a solicitat APIA Vâlcea beneficiul mai multor ajutoare nerambursabile, printre care cele pentru îmbunătățirea transportului și reducerea noxelor, în schimbul angajamentului său de a respecta în exploatațiile sale, pentru o perioadă de minimum cinci ani, măsuri în favoarea bunăstării porcilor grași.
- 13 La 14 august 2015, ea a depus la APIA Vâlcea o cerere de plată a acestor ajutoare pentru perioada cuprinsă între 16 iulie 2015 și 15 iulie 2016, aferentă celui de-al patrulea an al angajamentului său.
- 14 La 8 martie 2016, APIA Vâlcea a informat Porcellino Grasso că, în urma unei misiuni de audit efectuate de reprezentanții Curții de Conturi Europene pentru exercițiul 2015, fuseseră identificate erori care au condus la niveluri de plăți excesive în ceea ce privește ajutoarele pentru îmbunătățirea transportului și reducerea noxelor, plătite în temeiul măsurii 215.
- 15 Din cauza acestor erori, APIA Vâlcea a explicat că va reduce quantumul ajutoarelor datorate Porcellino Grasso, acesta ajungând la 1,43 euro/UVM pentru ajutorul pentru îmbunătățirea transportului și la 14,18 euro/UVM pentru ajutorul pentru reducerea noxelor. Ulterior, această reducere a rămas definitivă prin adoptarea unui ordin al Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale.
- 16 Porcellino Grasso a introdus acțiuni în contencios administrativ împotriva deciziilor de plată astfel adoptate, care erau încă pendinte la data introducerii prezentei cereri de decizie preliminară.
- 17 La 31 ianuarie 2017, Porcellino Grasso a depus, printre altele, la APIA Vâlcea o cerere de plată a ajutoarelor pentru îmbunătățirea transportului și pentru reducerea noxelor pentru perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2017 și 31 decembrie 2017, corespunzătoare celui de al șaselea an al angajamentului său.
- 18 Printr-o decizie din 6 februarie 2018, APIA Vâlcea a aprobat această cerere, calculând totuși plățile care trebuiau efectuate în temeiul acestor ajutoare pe baza quantumurilor reduse menționate la punctul 15 din prezenta hotărâre.
- 19 Porcellino Grasso a formulat o contestație împotriva acestei decizii, care a fost respinsă la 8 martie 2018.
- 20 În aceste condiții, ea a sesizat Curtea de Apel Pitești (România), care este instanța de trimitere, pentru a obține printre altele anularea deciziei menționate și a actului de respingere a contestației sale, precum și repararea prejudiciului în quantum echivalent cu diferența dintre suma pe care considera că i se datorează și cea care i-a fost efectiv plătită.
- 21 Instanța de trimitere arată mai întâi că, prin Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), Curtea a statuat în esență că dreptul Uniunii nu se opune ca autoritățile naționale implicate în implementarea unei măsuri de sprijin financiar nerambursabil să adopte, ca urmare a unei erori de calcul constatate de Curtea de Conturi, acte care impun o reducere a quantumului ajutorului financiar acordat prin PNDR 2007-2013, astfel cum a fost aprobat de Comisie, fără să aștepte adoptarea de către aceasta a unei decizii care să excludă de la finanțarea din partea Uniunii sumele rezultate din această eroare de calcul.
- 22 Instanța de trimitere nu exclude însă posibilitatea ca norme și principii ale Uniunii invocate de Porcellino Grasso, altele decât cele luate în considerare în această hotărâre, să se opună reducerii de către autoritățile române a quantumului ajutoarelor financiare în discuție în litigiul principal.

Ea arată astfel că respectivul quantum a fost stabilit prin Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529 de modificare a PNDR 2007-2013 și că aceasta nu a fost nici revocată, nici anulată și nici nu mai putea fi modificată la data la care au fost identificate erorile de calcul menționate la punctul 14 din prezenta hotărâre.

- 23 Instanța de trimitere arată în continuare că, potrivit susținerilor Porcellino Grasso, Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), ar privi în esență chestiuni de fapt și de drept identice cu cele în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899). Or, ar rezulta că această hotărâre a Tribunalului este în contradicție cu această a doua hotărâre, întrucât Tribunalul și Curtea au ajuns la concluzii diferite în special în raport cu principiul protecției încrederii legitime. Instanța de trimitere ridică, așadar, problema dacă poate lua în considerare hotărârea menționată a Tribunalului pentru a soluționa litigiul cu care este sesizată.
- 24 În sfârșit, această instanță ridică problema dacă principiul răspunderii statelor membre în cazul încălcării dreptului Uniunii impune statului român să plătească unui beneficiar precum Porcellino Grasso sumele datorate cu titlu de ajutoare pentru îmbunătățirea transportului și pentru reducerea noxelor până la concurența quantumului prevăzut inițial de Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529, pe toată durata angajamentelor asumate de acest beneficiar.
- 25 În aceste condiții, Curtea de Apel Pitești (România) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:
- „1) Prevederile articolelor 288, 291, 297 TFUE[,] precum și principiul de drept [al Uniunii] conform căruia o decizie a Comisiei [...] produce efecte juridice până la anularea ei – astfel cum acest principiu a fost consacrat prin [Hotărârea din 8 iulie 1999, Chemie Linz/Comisia (C-245/92 P, EU:C:1999:363), Hotărârea din 5 octombrie 2004, Comisia/Grecia (C-475/01, EU:C:2004:585), Hotărârea din 6 octombrie 2015, Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650), Hotărârea din 14 iunie 2012, CIVAD (C-533/10, EU:C:2012:347), Hotărârea din 22 octombrie 1987, Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452), Hotărârea din 3 iulie 2019, Eurobolt (C-644/17, EU:C:2019:555), și Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79)] – și articolul 9 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1974/2006 și articolele 18 și 19 din Regulamentul nr. 1698/2005 se opun unei practici a autorităților naționale române de a adopta acte interne care contravin Deciziei de punere în aplicare [C(2012) 3529] de modificare a PNDR 2007-2013, respectiv de neaplicare a acestei decizii, atât timp cât aceasta nu a fost modificată și nici anulată?
- 2) Având în vedere obligația generală a statelor membre de a respecta dreptul Uniunii Europene, în ipoteza în care o instanță națională este pusă în situația de a respecta o hotărâre de interpretare, pronunțată de [Curte] în temeiul articolului 267 TFUE (respectiv Hotărârea din 17 noiembrie 2022 pronunțată în cauza C-443/21), dar care nu conține aprecieri privind validitatea și efectele Deciziilor de punere în aplicare ale Comisiei Europene [Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529 și Decizia de punere în aplicare (UE) 2018/873 a Comisiei din 13 iunie 2018 de excludere de la finanțarea de către Uniunea Europeană a anumitor cheltuieli efectuate de statele membre în cadrul Fondului european de garantare agricolă (FEGA) și al Fondului european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) (JO 2018, L 152, p. 29)], ci doar privind recuperarea unei finanțări în lipsa unei decizii a Comisiei în acest sens, este îndreptățită instanța națională respectivă să țină cont, în soluționarea cauzei deduse judecării, de efectele și de motivarea (considerentele) unei hotărâri a Tribunalului,

pronunțată într-o acțiune în anulare, reglementată de articolul 263 TFUE, prin care este anulată o decizie de punere în aplicare a Comisiei într-o cauză similară [respectiv Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5)]?

- 3) Principiul asumării răspunderii statului impune ca, într-o situație precum cea din prezenta cauză, statul român să plătească beneficiarilor măsurii 215 ratele de sprijin, în cuantumul prevăzut în Decizia de punere în aplicare [C(2012) 3529], pe toată durata angajamentelor asumate de aceștia?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 26 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă, ținând seama de considerentele prezentate de Tribunal în Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), mai multe norme și principii ale dreptului Uniunii care nu au fost luate în considerare de Curte în Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), au ca efect repunerea în discuție a dispozitivului acestei din urmă hotărâri în măsura în care normele și principiile menționate ar trebui interpretate în sensul că se opun ca autoritățile naționale implicate în implementarea unei măsuri de sprijin financiar nerambursabil să adopte, ca urmare a unor erori de calcul constatate de Curtea de Conturi, acte care impun o reducere a cuantumului ajutorului financiar acordat prin PNDR 2007-2013, astfel cum a fost aprobat și modificat prin decizii ale Comisiei, în condițiile în care programul respectiv nu mai putea fi revizuit și nici modificat la data constatării acestor erori.

Cu privire la admisibilitate

- 27 În primul rând, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale susține că prima și a doua întrebare sunt inadmisibile, pentru motivul că prima întrebare a fost deja clarificată prin Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), și că a doua întrebare nu intră în obiectul trimiterii preliminare prevăzut la articolul 267 TFUE.
- 28 În această privință, trebuie amintit că Curtea este competentă să precizeze domeniul de aplicare al unei hotărâri în interpretare pe care a pronunțat-o cu titlu preliminar în raport cu dispoziții ale dreptului Uniunii sau cu o jurisprudență care nu au fost abordate în această hotărâre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S. și M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punctul 28).
- 29 Or, prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită o interpretare a Hotărârii din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), în raport cu dispoziții ale dreptului Uniunii și cu o hotărâre a Tribunalului care nu au fost examinate în această primă hotărâre. În aceste condiții, întrebările menționate sunt admisibile.
- 30 Cu toate acestea, trebuie amintit, în al doilea rând, că este indispensabil, astfel cum prevede articolul 94 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții, ca cererea de decizie preliminară să conțină expunerea motivelor care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu

privire la interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care instanța de trimitere o stabilește între aceste dispoziții și legislația națională aplicabilă litigiului principal.

- 31 Or, deși, în prima întrebare, instanța de trimitere face referire la articolele 288, 291 și 297 TFUE, precum și la principiul dreptului Uniunii în temeiul căruia o decizie a Comisiei produce efecte juridice până la anularea sa, trebuie să se constate că aceasta nu explică nicidecum, în cererea sa de decizie preliminară, motivele care au determinat-o să aibă îndoieli asupra acestor articole și a acestui principiu. În special, ea nu explică de ce, în opinia sa, articolele amintite și principiul amintit ar fi susceptibile, în special având în vedere conținutul, contextul sau obiectivul lor, să invalideze interpretarea care figurează în dispozitivul Hotărârii din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899). În aceste condiții, prima întrebare este inadmisibilă în măsura în care privește aceleași articole și același principiu.
- 32 În schimb, prima întrebare este admisibilă în măsura în care privește articolul 9 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1974/2006, precum și articolele 18 și 19 din Regulamentul nr. 1698/2005. Astfel, instanța de trimitere arată în esență, făcând trimitere la considerentele prezentate de Tribunal în Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), că, în temeiul acestor dispoziții, PNDR 2007-2013, așa cum a fost aprobat prin Decizia C(2008) 3831 și modificat prin Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529, nu mai putea fi revizuit și nici modificat la data la care erorile de calcul în discuție în litigiul principal au fost constatate de Curtea de Conturi. Prin urmare, aceasta ridică în esență problema dacă, în asemenea împrejurări, autoritățile române erau îndreptățite să efectueze reducerea menționată la punctul 15 din prezenta hotărâre. Procedând astfel, instanța de trimitere expune în mod suficient motivele care au determinat-o să aibă îndoieli cu privire la interpretarea dispozițiilor menționate.
- 33 Din considerentele anterioare reiese că prima întrebare este admisibilă în măsura în care privește articolul 9 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1974/2006, precum și articolele 18 și 19 din Regulamentul nr. 1698/2005, iar a doua întrebare este admisibilă în totalitate.

Cu privire la fond

- 34 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebarea care îi este adresată. În acest scop, Curtea poate extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere normele și principiile de drept al Uniunii care necesită o interpretare având în vedere obiectul litigiului principal [Hotărârea din 21 martie 2024, Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy (Posibilitate de corectare în cazul unei cote eronate), C-606/22, EU:C:2024:255, punctele 19 și 20, precum și jurisprudența citată].
- 35 În speță, prima întrebare este întemeiată în esență pe premisa potrivit căreia PNDR 2007-2013, astfel cum a fost aprobat prin Decizia C(2008) 3831 și modificat prin Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529, nu mai putea fi revizuit și nici modificat la data la care erorile de calcul în discuție în litigiul principal au fost constatate de Curtea de Conturi. În acest context, articolul 18 din Regulamentul nr. 1698/2005 nu este relevant pentru răspunsul la această întrebare, în măsura în

care, contrar articolului 19 din acest regulament, precum și articolului 9 din Regulamentul nr. 1974/2006, el nu privește, potrivit titlului său, revizuirea sau modificarea programelor de dezvoltare rurală ale FEADR, ci „[e]laborarea și aprobarea” acestora.

- 36 Prin urmare, este necesar să se considere că, prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă, ținând seama de considerentele prezentate de Tribunal în Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), articolul 19 din Regulamentul nr. 1698/2005, precum și articolul 9 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1974/2006 au ca efect repunerea în discuție a dispozitivului Hotărârii din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), în măsura în care aceste articole ar trebui interpretate în sensul că se opun ca autoritățile naționale implicate în implementarea unei măsuri de sprijin financiar nerambursabil să adopte, ca urmare a unor erori de calcul constatate de Curtea de Conturi, acte care impun o reducere a cuantumului ajutorului financiar acordat de PNDR 2007-2013, astfel cum a fost aprobat și modificat prin decizii ale Comisiei, în condițiile în care acest program nu mai putea fi revizuit și nici modificat la data constatării erorilor respective.
- 37 Așa cum a constatat instanța de trimitere, la punctele 91-95 și la punctul 100 din Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), Tribunalul a arătat că, la data la care fuseseră constatate erori de calcul privind un ajutor referitor la măsura 215, altul decât ajutoarele în discuție în litigiul principal, PNDR 2007-2013, astfel cum a fost aprobat prin Decizia C(2008) 3831 și modificat prin Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529, nu mai putea fi revizuit și nici modificat în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 1698/2005, precum și al articolului 9 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1974/2006. Aceste constatări pot fi transpuse, *ratione temporis, mutatis mutandis* în cauza principală.
- 38 Cu toate acestea, faptul că, în temeiul acestor dispoziții, programul respectiv nu mai putea fi revizuit și nici modificat la data la care au fost constatate erorile de calcul respective nu poate avea ca efect repunerea în discuție a dispozitivului Hotărârii din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), care a fost pronunțată într-un context diferit de cel în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5).
- 39 La punctele 74, 86, 91, 92, 100, 102 și 113 din această din urmă hotărâre, Tribunalul a statuat în esență că, deși, din cauza unei erori de calcul, cuantumul unui ajutor care intră sub incidența măsurii 215 ar fi fost incompatibil cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005, Comisia a determinat autoritățile române să nutrească o încredere legitimă în faptul că plata acestei sume era acoperită de finanțarea din partea Uniunii. Astfel, Tribunalul a constatat că Comisia dispunea, la momentul aprobării ajutorului menționat și al metodei de calcul aferente acestuia, în urma unei negocieri specifice cu autoritățile române, de toate informațiile care îi permiteau să detecteze această eroare și să aprecieze conformitatea ajutorului respectiv cu dispoziția amintită. Tribunalul a dedus de aici că suma menționată nu putea fi corectată decât printr-o modificare a PNDR 2007-2013 și printr-o decizie de aprobare a acestei modificări, iar nu, astfel cum a procedat Comisia, printr-o decizie de punere în aplicare care să excludă de la finanțare partea eronată a ajutorului în cauză. Prin urmare, pentru aceste motive, Tribunalul a anulat în parte respectiva decizie de punere în aplicare.

- 40 În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), era, desigur, vorba de asemenea, în raport cu alte ajutoare care intră sub incidența măsurii 215, despre sume care, din cauza unor erori de calcul, nu erau conforme cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005 și care fuseseră rectificate printr-o decizie de punere în aplicare a Comisiei, și anume Decizia de punere în aplicare 2018/873.
- 41 Cu toate acestea, din dosarul cauzei menționate reiese că, în ceea ce privește calculul sumelor respective, nu fusese recunoscută o încredere legitimă, în ceea ce le privește, în raporturile dintre România și Comisie. Astfel, deși este adevărat că România, prin acțiunea formulată în cauza în care s-a pronunțat Ordonanța din 30 aprilie 2019, România/Comisia (T-530/18, EU:T:2019:269), solicitase anularea acestei decizii de punere în aplicare și susținuse că metodele de calcul aprobate de Comisie în raport cu sumele menționate ar fi trebuit să fie protejate în temeiul principiului protecției încrederii legitime, Tribunalul, prin această ordonanță, confirmată în recurs prin Hotărârea din 10 septembrie 2020, România/Comisia (C-498/19 P, EU:C:2020:686), a respins acțiunea respectivă ca inadmisibilă pentru motivul că fusese introdusă tardiv.
- 42 La punctele 33-36 din Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), Curtea a considerat, așadar, că sumele în cauză, care nu sunt conforme cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005 și nu sunt recunoscute ca fiind protejate de o încredere legitimă în raporturile dintre România și Comisie, trebuiau corectate atât de Comisie, în temeiul articolului 52 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1306/2013, prin adoptarea unei decizii de punere în aplicare prin care se exclude de la finanțarea de către Uniune partea eronată a ajutoarelor în cauză, cât și de către autoritățile naționale, în temeiul articolului 58 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1306/2013, aceste autorități nefiind, pe de altă parte, obligate să aștepte adoptarea de către Comisie a unei astfel de decizii de punere în aplicare.
- 43 La punctul 44 din această hotărâre, Curtea a precizat că, în raporturile dintre autoritățile române și agricultorii beneficiari ai ajutoarelor în cauză, principiul protecției încrederii legitime nu avea incidență asupra aprecierii respective. Astfel, ea a considerat că, întrucât aceste sume au fost stabilite într-un mod care nu este conform cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005, autoritățile române nu au putut crea, în favoarea acestor agricultori, încrederea legitimă că vor beneficia de un tratament care încalcă dreptul Uniunii.
- 44 În cauza principală, din explicațiile instanței de trimitere rezultă că erorile de calcul în discuție au condus, în raport cu ajutoare care intră de asemenea sub incidența măsurii 215, deși sunt diferite de cele examinate de Curte și de Tribunal în Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), și, respectiv, în Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), la stabilirea unor sume care nu sunt conforme cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005. În plus, instanța de trimitere nu arată că Comisia sau alte instituții, organe, oficii sau agenții ale Uniunii ar fi recunoscut că aceste sume erau protejate de o încredere legitimă în raporturile dintre România și Comisie. Rezultă că situația în discuție în litigiul principal corespunde în esență celei care era în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899).
- 45 Cu toate acestea, în primul rând, instanța de trimitere arată, făcând referire la susținerile Porcellino Grasso, că raționamentul urmat de Tribunal în Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), ar putea fi transpus în cauza principală în măsura în care principiul protecției încrederii legitime ar trebui să se aplice, în raporturile dintre România și Comisie, sumelor menționate ca urmare a faptului că, atunci când aceasta din urmă a aprobat modificarea PNDR 2007-2013, dispunea de informațiile care îi permiteau să aprecieze

conformitatea ajutoarelor în discuție în litigiul principal și a metodelor de calcul aferente acestora cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005. În măsura în care aceleași quantumuri ar beneficia de o protecție în temeiul acestui principiu, ele nu ar putea fi rectificate, în conformitate cu considerentele Tribunalului expuse la punctul 39 din prezenta hotărâre, decât printr-o modificare a PNDR 2007-2013 și printr-o decizie de aprobare a modificării menționate.

- 46 În această privință, trebuie arătat că, deși Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), privește, desigur, precum în speță, un ajutor care intră sub incidența măsurii 215, era vorba despre un ajutor diferit de ajutoarele în discuție în litigiul principal. În aceste condiții, Tribunalul nu a putut examina, în hotărârea menționată, aspectul dacă Comisia dispunea, la momentul aprobării modificării PNDR 2007-2013, de informațiile care îi permiteau să aprecieze conformitatea acestor din urmă ajutoare și a metodelor de calcul aferente cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005, astfel încât raționamentul său nu poate fi transpus *mutatis mutandis* în cauza principală. De altfel, este necesar să se arate că, în observațiile sale scrise, guvernul român nu susține că se prevalează, în raporturile sale cu Comisia, de principiul protecției încrederii legitime în ceea ce privește ajutoarele în discuție în litigiul principal.
- 47 În al doilea rând, instanța de trimitere arată că, potrivit susținerilor Porcellino Grasso, considerentele expuse de Tribunal la punctul 113 din Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), ar fi în contradicție cu punctele 42 și 44 din Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899). Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema dacă ar trebui să țină seama de aceste considerente.
- 48 Astfel cum reiese cu claritate din cuprinsul acestui punct 113, raționamentul Tribunalului se înscrie în continuarea celui urmat la punctele 75-86 din Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), potrivit căruia metodele de calcul în cauză și sumele stabilite în temeiul acestora erau protejate, în raporturile dintre România și Comisie, în conformitate cu principiul protecției încrederii legitime ca urmare a faptului că aceste metode și aceste sume făcuseră obiectul unei „negocieri specifice cu autoritățile române” și că Comisia dispunea, în cadrul acestei negocieri, de toate elementele care îi permiteau să aprecieze conformitatea lor cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005.
- 49 Or, din cuprinsul punctului 42 din prezenta hotărâre rezultă că obiectul cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), era constituit de quantumuri ale ajutoarelor care nu erau protejate de o încredere legitimă în raporturile dintre România și Comisie. Întrucât această hotărâre a fost pronunțată într-un context total diferit de cel care era în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), considerentele exprimate la punctul 113 din aceasta din urmă nu pot fi pertinente în vederea interpretării Hotărârii din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899).
- 50 Rezultă că quantumurile ajutoarelor în discuție în litigiul principal, determinate în urma unor erori de calcul, nu pot fi considerate, în temeiul Hotărârii din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), și în lipsa oricărei indicații contrare în dosarul de care dispune Curtea, ca fiind protejate de o încredere legitimă în raporturile dintre România și Comisie, astfel încât, ținând seama de considerentele expuse la punctul 44 din prezenta hotărâre, situația în discuție în litigiul principal este în esență aceeași cu cea care era în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899).

- 51 Prin urmare, într-o situație în care au fost stabilite quantumuri, în urma unei erori de calcul, într-un mod care nu este conform cu dreptul Uniunii și fără a fi protejate de o încredere legitimă în raporturile dintre Comisie și statul membru în cauză, atât această instituție, cât și acest stat membru sunt obligate, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 33 și 34 din Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), în temeiul articolului 310 alineatul (5) TFUE, precum și al articolului 52 alineatul (1) și al articolului 58 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1306/2013, să excludă de la finanțarea de către Uniune quantumurile afectate de eroarea de calcul respectivă.
- 52 O asemenea excludere nu implică nicidecum necesitatea de a revizui sau de a modifica programul de dezvoltare rurală în cauză.
- 53 Astfel, corectarea unei erori de calcul care nu este conformă cu dreptul Uniunii, precum și a ratelor și a plăților care decurg din aceasta nu determină nicio revizuire sau modificare a programului de dezvoltare rurală în cauză, ci constituie, după cum rezultă din dispozițiile menționate la punctul 51 din prezenta hotărâre, o simplă revenire la situația care ar fi trebuit să rezulte de la început din acest program dacă eroarea respectivă nu ar fi fost săvârșită, astfel încât să nu fie cauzat niciun prejudiciu bugetului Uniunii.
- 54 Prin urmare, împrejurarea că, în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 1698/2005, precum și al articolului 9 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1974/2006, PNDR 2007-2013 nu mai putea fi revizuit și nici modificat la data la care erorile de calcul în discuție în litigiul principal au fost constatate de Curtea de Conturi nu se opune ca atât Comisia, cât și autoritățile naționale să ia măsurile necesare pentru a corecta, în cadrul unei verificări a conformității, sumele și plățile afectate de aceste erori.
- 55 Având în vedere motivele care precedă, este necesar să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolul 19 din Regulamentul nr. 1698/2005 și articolul 9 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1974/2006 trebuie interpretate în sensul că nu se opun ca autoritățile naționale implicate în implementarea unei măsuri de sprijin financiar nerambursabil să adopte, ca urmare a unor erori de calcul constatate de Curtea de Conturi, acte care impun o reducere a quantumului ajutorului financiar acordat de PNDR 2007-2013, astfel cum a fost aprobat și modificat prin decizii ale Comisiei, în condițiile în care acest program nu mai putea fi revizuit și nici modificat la data constatării erorilor respective. Considerentele prezentate de Tribunal în Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), sunt lipsite de relevanță în această privință.

Cu privire la a treia întrebare

- 56 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă principiul răspunderii statelor membre pentru încălcarea dreptului Uniunii impune statului român să plătească beneficiarilor ajutorului pentru îmbunătățirea transportului și ai ajutorului pentru reducerea noxelor sumele datorate în temeiul ajutoarelor respective până la concurența sumelor prevăzute de Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529, pe toată durata angajamentelor asumate de aceștia.
- 57 Trebuie amintit că dreptul Uniunii impune principiul potrivit căruia statele membre sunt obligate să repare prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii care le sunt imputabile (Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame, C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctul 17 și jurisprudența citată).

- 58 În speță, din constatările instanței de trimitere reiese că, din cauza erorilor de calcul în discuție în litigiul principal, ratele de sprijin prevăzute de Decizia de punere în aplicare C(2012) 3529 pentru ajutorul pentru îmbunătățirea transportului și pentru ajutorul pentru reducerea noxelor nu erau conforme cu articolul 40 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1698/2005. Reiese de asemenea din aceste constatări că autoritățile române au luat măsurile necesare pentru a corecta ratele respective astfel încât să devină conforme cu dispoziția menționată și că, procedând astfel, au pus capăt încălcării dreptului Uniunii care le era imputabilă.
- 59 În aceste condiții, un beneficiar al unui ajutor precum Porcellino Grasso nu se poate prevala de principiul răspunderii statelor membre pentru încălcarea dreptului Uniunii pentru a solicita diferența dintre cuantumul plăților pe care ar fi trebuit să le primească inițial și cuantumul rectificat al plăților respective, acest din urmă cuantum fiind conform cu dreptul amintit, iar beneficiarul menționat neavând niciun drept de a percepe această diferență.
- 60 Astfel, pe de o parte, plata părții din cuantumurile afectate de erori de calcul unui beneficiar al unui ajutor precum Porcellino Grasso ar echivala cu o îmbogățire fără justă cauză a acestuia, interzisă de dreptul Uniunii, în măsura în care plata respectivă ar avea ca efect o îmbogățire fără temei juridic valabil a acestui beneficiar și o sărăcire a Uniunii legată de îmbogățirea menționată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 aprilie 2008, Marks & Spencer, C-309/06, EU:C:2008:211, punctul 41 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 28 iulie 2011, Agrana Zucker, C-309/10, EU:C:2011:531, punctul 53 și jurisprudența citată).
- 61 Pe de altă parte, presupunând că, în cadrul acțiunii sale în răspundere, Porcellino Grasso intenționează să invoce, în fața instanței de trimitere, principiul protecției încrederii legitime în raporturile sale cu autoritățile române, trebuie amintit că, astfel cum s-a arătat la punctul 43 din prezenta hotărâre, acest principiu nu poate crea pentru un justițiabil încrederea legitimă că va beneficia de un tratament contrar dreptului Uniunii (Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms, C-443/21, EU:C:2022:899, punctul 41).
- 62 Având în vedere motivele care precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că principiul răspunderii statelor membre pentru încălcarea dreptului Uniunii nu se aplică atunci când ratele de sprijin referitoare la ajutoare financiare acordate în temeiul unui program de dezvoltare rurală al FEADR au fost stabilite într-un mod care nu este conform cu dreptul Uniunii, iar beneficiarii ajutoarelor respective au obținut plăți în temeiul acestora, calculate pe baza unor rate rectificate, conforme cu acest drept.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 63 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară:

- 1) Articolul 19 din Regulamentul (CE) nr. 1698/2005 al Consiliului din 20 septembrie 2005 privind sprijinul pentru dezvoltare rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 74/2009 al Consiliului din 19 ianuarie 2009, și articolul 9 alineatul (3) din**

Regulamentul (CE) nr. 1974/2006 al Comisiei din 15 decembrie 2006 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 1698/2005 al Consiliului privind sprijinul pentru dezvoltarea rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 335/2013 al Comisiei din 12 aprilie 2013,

trebuie interpretate în sensul că

nu se opun ca autoritățile naționale implicate în implementarea unei măsuri de sprijin financiar nerambursabil să adopte, ca urmare a unor erori de calcul constatate de Curtea de Conturi Europeană, acte care impun o reducere a cuantumului ajutorului financiar acordat de programul de dezvoltare rurală al Fondului European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) pentru România pentru perioada de programare 2007-2013, astfel cum a fost aprobat și modificat prin decizii ale Comisiei Europene, în condițiile în care acest program nu mai putea fi revizuit și nici modificat la data constatării erorilor respective. Considerentele prezentate de Tribunalul Uniunii Europene în Hotărârea din 18 ianuarie 2023, România/Comisia (T-33/21, EU:T:2023:5), sunt lipsite de relevanță în această privință.

- 2) Principiul răspunderii statelor membre pentru încălcarea dreptului Uniunii nu se aplică atunci când ratele de sprijin referitoare la ajutoare financiare acordate în temeiul unui program de dezvoltare rurală al Fondului european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) au fost stabilite într-un mod care nu este conform cu dreptul Uniunii, iar beneficiarii ajutoarelor respective au obținut plăți în temeiul acestora, calculate pe baza unor rate rectificate, conforme cu acest drept.**

Kumin

Biltgen

Ziemele

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 20 martie 2025.

Grefier

A. Calot Escobar

Președinte de cameră

A. Kumin